

Titus Cerne

DICTIONAR
,
DE
MUZICĂ

Voci și Instrumente
Biserică, Concert, Teatru
Compoziție și Istorie

Volumul I
A - D

GRAF[©]ART[®]

©2025. Toate drepturile rezervate

Nicio parte din prezenta lucrare nu poate fi copiată, reprodusă sau transmisă prin niciun mijloc electronic sau mecanic și nu este permisă nicio formă de imprimare audio sau video fără acordul scris al Editurii Muzicale GRAFOART®.

Ilustrația copertei: grafică vectorială proprietatea editurii.

Prezenta ediție este o reproducere în facsimil a lucrării:

Titus Cerne, *Dicționar de Muzică*, volumul I, A-D,
Stabilimentul Grafic „Miron Costin“, Iași, 1899.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

CERNE, TITUS

**Dicționar de muzică : voci și instrumente, biserică,
concert, teatru, compoziție și istorie / Titus Cerne.** -

București : Grafoart, 2025

2 vol.

ISMN 979-0-69492-503-1

Vol. 1 : A-D. - 2025. - ISMN 979-0-69492-504-8. - ISBN
978-606-747-263-9

78

EDITURA MUZICALĂ GRAFOART®

de utilitate publică prin Hotărârea Guvernului României nr. 94/2024

LIBRĂRIA MUZICALĂ *George Enescu*

București, piața Sfinții Voievozi nr. 1

TEL.: **0747 236 278 (07-GRAFOART); 021 315 07 12**

E-MAIL: **GRAFOART1991@GMAIL.COM**

COMENZI ON-LINE: **WWW.LIBRARIAMUZICALA.RO**

Alice,

*Mi-ai provocat ideia; m'ai încurajat a persevera;
îmi fac azi o plăcere a-ți închina ție această lucrare.*

Titus Cerne

(1859, Iași – 1910, Iași)

Muzicolog, lexicograf, compozitor, dirijor de cor și profesor, Titus Cerne a urmat studiile muzicale la *Conservatorul din Iași* (1879-1882), cu Gavriil Musicescu (armonie), perfecționându-se la *Conservatoire National de Musique* din Paris (1886-1889) cu Jules Duprato (armonie), Ernest Guiraud (compoziție, orchestrație), Louis Albert Bourgault-Ducoudray (istoria muzicii) și la *Liceo Musicale* din Bologna (1890-1891) cu Alessandro Bussi și A. Parini. A urmat Facultatea de Matematică și Fizică-Chimie din Iași (1877-1879) și Școala de Arhitectură din Paris (1886-1889). A audiat la Paris cursul de istoria muzicii bisericești și medievale predat de L. Bourgault-Ducoudray (1885-1886).

Profesor de muzică la Seminarul *Veniamin Costache* din Iași (1894-1907); dirijor la corul bisericii *Sf. Spiridon* din Iași (1894-1909); profesor suplinitor de armonie (1896-1897) și profesor titular de armonie (1904-1907) la *Conservatorul din Iași*. A fondat revista muzicală *Arta* din Iași (1883), împreună cu A. Bogdan și G. Popovici. A fost membru în *Accademia Filarmonica* din Bologna (1890). A publicat studii, articole, cronici muzicale, articole lexicografice, pamflete, corespondențe din străinătate în *Arta* (Iași), *România Musicală*, *Ecoul Moldovei* (Iași) etc., unele articole semnându-le cu pseudonimul *Nerec*. A redactat articolele muzicale (termenii tehnici) în *Enciclopedia Română* de Cornel Diaconovitch, Sibiu, 1898–1906. A susținut conferințe, prelegeri, concerte-lecții etc. A sprijinit creația românească prin publicarea unor piese muzicale în *Arta*. A fost creatorul organologiei muzicale clasice românești.

(Viorel Cosma, *Muzicienii din România, Lexicon bio-bibliografic*, Vol. I, Ed. Muzicală, București, 1989)

PREFAȚĂ

Martți 13 Mai 1892 am început această lucrare.

Începînd-o n'am avut nici scopul de a-mi ilustra numele, nici pe acel al foloaselor materiale. Acei ce cunosc cîtu-și de puțin starea artelor la noi, și în special a artei muzicale, știu la ce să se aștepte în această privință.

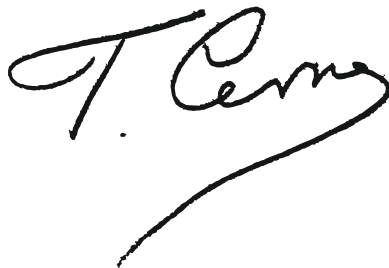
Adept al muziceii, căreia am fost atras a-mi consacra viața intelectuală, am voit și voiesc a aduce contribuțiunea mea culturei ieii, și progărei cunoștințelor muzicale în țara noastră.

Propaganda prin învățămînt ie de domeniul școalelor ; propaganda prin faptă, ie de acel al teatrelor și instituțiunilor de concerte. Ce remîne unui particular care totuși dorește a lucra în aceiași direcțiune ? Singur calea publicității ie deschisă, și nici o uneltă nu mi s'a părut mai salutară pentru aceasta, de cît publicarea unui op care să conție în sine toate elementele cunoștințelor relative la arta favorită. Un astfel de op ie folositor profanului și muzicantului, satisface dorința de a căpăta noțiunii a unuia, și ie un stimulent și un călăuz la studiu altuia.

În țările în cari literatura muzicală dispune de frumoase biblioteci, încă lipsa opurilor de acest gen ie simțită, și se caută a se palia.

La noi, până acum, muzica nu există decît prin sunete, și încă...

Îată pentru ce am crezut că un Dicționar de Muzică va fi bine venit.

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'T. Cernu'. The signature is fluid and cursive, with a long, sweeping underline that extends to the right and then curves back towards the center.

A. In antichitate, in timpurile medii, ca și în timpurile moderne, litera *A* a servit în diferitele notațiuni alfabetice pentru a reprezenta sunetul corespunzător lui *la*, al șaselea grad al gamei majore tip sau întâiul al gamei minore tip. O singură excepțiune a fost, în notațiuni anterioare secolului X, cind corespundea nu sunetului *la* ci sunetului *do* (v. Alfabet). — Ca prescurtare găsim litera *a* întrebuințată în loc de *alto*. *altist*, *altus* ș. a. — În expresiuni italienești sau franceze, se traduce prin *in, la*. ș. a. ex: *a due*, în doi, *à première vue*, la prima vedere.

Abanos. Din acest lemn negru, tare și greu, prețuit însă mai cu samă pentru omogeneitatea lui se fabrică fluiera, oboie, clarnete, ș. a. precum și tastele negre ale claviaturei, limba violinelor, ș. a. Lemnul numit *grenadil*, ie tot o specie de *A*. dar de culoare roșietică. *Abanosul* adese ie imitat prin lemn de cires boit în negru.

Abb. Presc. în loc de *abbassamento di mano* (it.), plecarea minei, indică în muzica pentru instrumentele cu claviatură, în locurile unde ie nevoie de încrucișarea minelor, care anume mină trebuie să treacă pe sub cealaltă.

Abbatuta, (it.) expr. învechită, înlocuită prin *a tempo*, în mișcare.

Abbelimenti, (it.) v. *Ornamente*.

Abc dieren, (germ.) se numește astfel *solfiarea* numind sunetele cu literele alfabetului.

Abc musical. Unii autori, mai cu samă francezi, dau acest nume primelor noțiuni elementare ale muzicei. V. încă *Alfabet*.

A bocca chiusa (it.), **A bouche fermée** (fr.) = cu gura închisă.

Abrogé (fr.) v. *prescurtare*.

Abreviațiuni v. *Prescurtări*.

Absolut. Expresiunea *Muzică absolută* ie o expr. cu totul nouă prin care se înțelege muzica în sine, fără nici un amestec cu celelalte arte sau cu ceva

B, în vechile notațiuni alfabetice reprezintă generalmente nota pe care o numim azi *si*. Cum însă această notă făcea cu nota *fa* un interval de triton, ce trebuia a evita, s'a convenit a se face în solmizație această notă naturală sau pogorită cu jumătate de ton, după cum venea sau nu venea în relație cu nota *fa*. Pentru a reprezenta în scris această modificare s'a admis un *b* rotund, pentru nota pogorită și un *b* patrat pentru nota naturală, care prin diferite transformări au ajuns bemolul, și becarul nostru de azi (♭ și ♮). În unele notațiuni până azi litera **B** reprezintă pe notă *si* natural în notațiunea germană însă **B** se rapoartă la *si* bemol. *si* natural fiind reprezentat prin **H**.— Ca prescurtare a servit și servește încă pentru cuvântul bas; singur **B** indică basul vocal, **B. C.** ie basul continuu; într'o partițiune pe portativul unui instr. altul de cit basul ie în loc de *coll basso*. **B cancelatum** s'a

numit un timp diezul. *Bfa, Bfa-si, Bmi*, erau diferitele numiri ce lua sunetul *si* în solmizația prin mutațiuni (v.). În Anglia **B** servește cite o dată ca prescurtare în loc de *Bachelor* (Bacalaureat)

Ba v. Bobizație.

Baaz, mică timpană arabă, cu recipientul de bronz.

Babilonian. mod arab, care după teoricianii lor exprimă bucuria și care unit cu modul resboinic celebrează triumful.

Baborak, dans boem, cu schimbări de măsură.

Bacalaureat în muzică ie un titlu ce nu există decit în Anglia unde poate fi dat de unele Universități (engl: *Bachelor*). Poate fi dat nu numai muzicanților practici, dar chiar, și mai cu samă teoricianilor. Examenul consta din comentarea unui text de Boetiu. Cei mai vechi bacalaureați în muzică cunoscuți, au fost T. Seynt și H. Habyngton, din Cambridge, cari trăiau în sec. XV. R. Hed

Pentru cuvintele cari nu s'ar găsi aici, a căuta la litera K.

C în notațiunile alfabetice a reprezentat și reprezintă de ordinar sunetul pe care îl numim generalmente *do*. punctul de plecare a gamei majore tip (v. *Alfabet*).—Ca prescurtare, ie întrebuițat în diferite sensuri. Astfel în notațiunile neumatice de prin sec. IV—X iera un termen de măsură: *Cito*, *Celeriter*—grăbit. În partițiuni corale ș. a. un **c** simplu indică partida vocală (*Cant.* lat: *Cantus*, it: *Canto*. fr: *Chant*); **C. 1**, **C. 2**—vocea I, vocea II. În altele ie egal cu *con*, *col*, =cu: *c. b.*—*col basso*: *c. 8va*—*coll'ottava*: *c. c.*—*col canto*. Il găsim încă în loc de *capo*, capăt: *d. c.*—*da capo*.

Prin diferite transformări litera **C** a dat naștere cheiei lui *do* (v. *cheie*), care fără îndoială a fost cea mai importantă cheie muzicală.

În fine tot o specie de **C** ie și semnul convențional pus pe portativ pentru a indica măsurile $\frac{4}{4}$, $\frac{2}{2}$ sau chiar $\frac{2}{1}$:

C, **C**, **C**. Originea acestui semn ie în aceia că

în notațiunea proporțională din Evul mediu măsura ternară. măsura perfectă, iera indicată printr'un cerc, **O**, simbolul perfectiunii, pe cind masura binară, imperfectă, iera indicată printr'un cerc deschis, un semi-cerc **C**; modernii au înlocuit cercul prin cifre, prin fracțiuni, dar semicercul s-a transformat în semnul convențional de astăzi.

Caaba v. Arabo-Persană.

Cabalotta (it.), ie numele ce se dă de obicei părții în mișcare grăbită ce încheie o arie de operă. În favoare mai cu samă în școala italiană, a fost numită și *cappelletta*, nume ce-i vine de acolo că această specie de *Allegro* ie scrisă de ordinar în măsura $\frac{2}{2}$, numită *a cappella*.

Cabretta (it.), *Chevrette* (fr.), unul din numele date în secolii trecuți cimpoului.

Caccia (it.)—vinătoare, de unde *corno di c.*, *oboe di c.*, ș. a., v. **Corn**, oboi.

Cache (fr.)—ascuns (v.)

Cachucha (sp., pr.: cuciuca) arie și dans popular, de ori-

D, în notațiunile alfabetice a reprezintă și reprezintă în general sunetul *re*, gradul al doilea al scării majore tip. În sistemul de solmizare prin mutațiunii acest sunet lua diferite nume: *la*, *sol* sau *re*, de unde denumirile *D sol re*, *D la re*, *D la sol re*, ce se dădeau în scrierile teoretice și în vorbire acestui sunet *re*.—Până în sec. 13 a figurat între chei (*dd*), fără însă o avea o întrebuințare practică decit în cazuri rare, și atuncea punindu-se pe portativ pe linia a patra, împreună cu cheia lui *sol* (*gg*) pe linia a două, cea ce dădea un pleonasm.—Ca abreviațiune iese întrebuințat: ca termen de nuanțare, în loc de *dolce*; în muzica pentru instr.-e cu claviatură, deasupra un pasaj, în loc de *dreapta* (*dextra, destra, droite*), sub-înțelegându-se cuvintul *mîna* (*manu, mano, main*); în terminii indicind o reluare, în loc de *da*, sau *dal*: *d. c* = *da capo*, *d. s.* = *dal sengo*; în vechi partițiuni vocale, indicind partida cea mai acută, în loc de *discantus*, *dessus*, și făcînd prin urmare dublă întrebuințare

cu litera C. (*Cantus*) și cu litera S. (*Sopranus, Superius*).—În terminologia germană *d* reprezintă nu numai sunetul *re*, dar și tonalitatea lui *re*; *d dur* = *re major*, *d moll* = *re minor*.

Da, silabă întrebuințată în modul de solfiare numit în special *damenisatio* (v.).

Da (it.), prep. = de la. *Da capo* = de la capăt, expr. care indică o reluare, o repetare a părții întâia, în totalitate sau până la locul indicat prin cuvintul *sine*. Adese această expr. iese înlocuită prin semnul *reluării* (v.). În Germania se întrebuințază uneori, expr. *D. c.* de către public, cerind repetarea bucatăei, în sensul prin urmare în care iese întrebuințat de celelalte popoare cuvintul *bis*.

Dab-dab, specie de darabană arabă.

Dac, mare darabană indiană, servind altă dată la resboi, astăzi în ceremoniile religioase. Membranele se lovesc cu două baghete de lemn. Ie ortografiat de muzicografi în diferite moduri: *dak, dhak, dhakka*.

Prescurtări.

adj. = adjectiv.	lat. = latin.
adv. = adverb.	m. = metru.
aug. = augmentativ.	mm. = milimetri.
beng. = bengal.	ms. = manuscris.
cm. = centimetri.	n°. = numărul.
conj. = conjuncție	port. = portughez.
dim. = diminutiv.	prep. = prepoziție.
eng. = englez.	presc. = prescurtare.
ex. = exemplu.	ș. a. = și alții (altele).
expr. = expresiune.	skr. = sanskrit.
fr. = francez	sec. = secolul.
germ. = german.	sp. = spaniol.
gr. = grec.	subst. = substantiv.
instr. = instrument.	term. = termin
it. = italian.	v. = vezi.

